

Tryck- och yttrandefrihet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2010 som rör tryck- och yttrandefrihet. Motionerna handlar om meddelarskydd, offentlighetsprincipen, hets mot folkgrupp, rätt att välja tv-utbud, tv-reklam för alkohol, exponering av barn i medier och hot mot yttrandefriheten genom bokbål.

Utskottet avstyrker samtliga motioner. Betänkandet innehåller fyra reservationer (S, V, MP).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	7
Meddelarskydd	7
Offentlighetsprincipen	16
Hets mot folkgrupp	18
Rätt att välja tv-utbud	21
Tv-reklam för alkohol	26
Exponering av barn i medier	28
Värna yttrandefriheten	30
Reservationer	31
1. Information om meddelarskydd, punkt 1 (V)	31
2. Meddelarskydd i offentligfinansierad privat verksamhet, punkt 2 (S, MP, V)	32
3. Hets mot folkgrupp, punkt 7 (S, MP, V)	32
4. Rätt att välja tv-utbud, punkt 8 (S, V)	33
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	34
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Information om meddelarskydd

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:K251 yrkande 2 och 2010/11:K277 yrkande 2.

Reservation 1 (V)

2. Meddelarskydd i offentligfinansierad privat verksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:K211, 2010/11:K247, 2010/11:K251 yrkande 1, 2010/11:K277 yrkande 1, 2010/11:K304, 2010/11:K337 yrkande 1, 2010/11:K384, 2010/11:K388 i denna del och 2010/11:So237 yrkande 4.

Reservation 2 (S, MP, V)

3. Meddelarskydd för privatanställda

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:K337 yrkande 2 och 2010/11:K388 i denna del.

4. Repressalieförbudet

Riksdagen avslår motion 2010/11:So237 yrkande 5.

5. Meddelarfrihet vid förundersökningar

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:K316 och 2010/11:K376.

6. Offentlighetsprincipen

Riksdagen avslår motion 2010/11:K351.

7. Hets mot folkgrupp

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ju401 yrkande 2.

Reservation 3 (S, MP, V)

8. Rätt att välja tv-utbud

Riksdagen avslår motion 2010/11:K374.

Reservation 4 (S, V)

9. Tv-reklam för alkohol

Riksdagen avslår motion 2010/11:K387.

10. Exponering av barn i medier

Riksdagen avslår motion 2010/11:K383.

11. Värna yttrandefriheten

Riksdagen avslår motion 2010/11:K239.

Stockholm den 14 april 2011

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Sven-Erik Österberg (S), Andreas Norlén (M), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Kajsa Lunderquist (M), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Ann-Britt Åsebol (M) och Anna-Lena Sörenson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2010 som rör tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor.

Bakgrund

Yttrandefriheten är, liksom informationsfriheten, en av de grundläggande fri- och rättigheter som medborgarna är tillförsäkrade gentemot det allmänna enligt 2 kap. regeringsformen. Särskilda bestämmelser om tryckfriheten finns i tryckfrihetsförordningen (TF) och om motsvarande frihet att yttra sig i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Regeringen beslutade i juni 2007 i ett tilläggsdirektiv (dir. 2007:76) bl.a. att den s.k. Tryck- och yttrandefrihetsberedningen (dir. 2003:58) skulle omvandlas till en parlamentarisk kommitté. I april 2008 beslutade regeringen om ytterligare tilläggsdirektiv till beredningen (dir. 2008:42). Beredningen har sedan dess ombildats till en parlamentarisk kommitté och antagit namnet Yttrandefrihetskommittén. Yttrandefrihetskommittén ska fullgöra dels de uppgifter som kvarstår enligt Tryck- och yttrandefrihetsberedningens tidigare direktiv, dels de uppgifter som anges av regeringen i beslutade tilläggsdirektiv. Yttrandefrihetskommitténs uppgifter enligt de senaste tilläggsdirektiven är uppdelade i två etapper.

Den första etappen omfattade arbete med förslag till grundlagsändringar inför valet 2010. Denna del av uppdraget redovisades i februari 2009 då Yttrandefrihetskommittén överlämnade sitt betänkande Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2009:14).

Den andra etappen av kommitténs arbete omfattar fortsatta överväganden om huruvida det framtida grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten bör vara beroende av den teknik som används vid spridande av yttranden. Utgångspunkten för arbetet ska vara att de grundläggande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna, t.ex. ensamansvaret och meddelarskyddet, ska ligga fast. Kommittén överlämnade i oktober 2010 delbetänkandet Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller (SOU 2010:68). I betänkandet presenteras tre grundmodeller vilka preliminärt bedömts som tänkbara alternativ till den nuvarande regleringen. Dessa modeller har benämnts Ansvarsmodellen, Verksamhetsmodellen och Ändamålsmodellen. De tre modellerna är enligt kommittén inte färdiga förslag till grundlagar. Kommittén har ansett det vara lämpligt att begära in synpunkter på modellerna från en vidare krets.

Kommitténs förhoppning var att innehållet i betänkandet ska stimulera till en bred diskussion om vilka grunder ett framtida skydd för tryck- och yttrandefriheten ska vila på.

Kommittén har därefter fortsatt arbetet med etapp 2. Under denna etapp ska kommittén ta slutlig ställning till de frågeställningar som behandlas i debattbetänkandet. I enlighet med direktiven ska kommittén även överväga om det generella skyddet för enskildas integritet och privatliv i TF och YGL behöver stärkas, diskutera om enskilda personers ställning i förhållande till medieföretag när de utsätts för brott i medierna bör bli bättre och överväga om möjligheterna att lämna internationell rättslig hjälp m.m. på det grundlagsreglerade området bör utökas. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2011.

Utskottets överväganden

Meddelarskydd

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker bl.a. motioner om information om meddelarskydd till offentligt anställda och till anställda inom offentligfinansierad privat verksamhet. Vidare avstyrks motioner om stärkt meddelarskydd såväl för anställda inom offentligfinansierad privat verksamhet som för övriga privatanställda. Utskottet avstyrker även motioner om en översyn av meddelarskyddet vid förundersökningar.

Jämför reservationerna 1 (V) och 2 (S, MP, V).

Motioner

Information om meddelarskydd

I partimotion 2010/11:K277 (yrkande 2) av Lars Ohly m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på föreskrifter om obligatorisk information om meddelarfriheten inklusive efterforskningsförbudet. Motionärerna anför att det trots att meddelarfriheten i dag gäller fullt ut i offentliga verksamheter förekommer försök att sätta munkavle på arbetstagare genom att hänvisa till såväl sekretesslagen som lojalitetskrav. För att undvika att anställda låter sig tystas i strid med lagen bör kraven på offentliga arbetsgivare att informera samtliga anställda om meddelarfriheten skärpas. Skyldigheten bör, enligt motionärerna, även utvidgas till att gälla för privata utförare av skattefinansierad verksamhet så snart en lagstiftning om meddelarfrihet i dessa verksamheter införs.

I motion 2010/11:K251 (yrkande 2) begär Jonas Eriksson m.fl. (MP) ett tillkännagivande till regeringen om information till alla som arbetar inom vård och omsorg om meddelarfrihet och meddelarskydd (se nedan). Motionärerna anför att regeringen i anslutning till en av motionärerna yrkad lagändring, som innebär att alla som arbetar hos utförare av offentligt finansierad vård ska ha grundlagsfäst rätt till meddelarfrihet och meddelarskydd, bör utforma ett uppdrag till en lämplig myndighet så att alla som arbetar inom vård och omsorg känner till vad deras meddelarfrihet och meddelarskydd innebär.

Meddelarskydd i offentligfinansierad privat verksamhet m.m.

Ett flertal motioner avser meddelarskyddet för privatanställda, i synnerhet anställda i offentligt finansierad verksamhet som övergått i privat regi.

I partimotion 2010/11:K277 (yrkande 1) av Lars Ohly m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att en utredning ska tillsättas med uppdrag att återkomma med lagförslag som garanterar alla arbetstagare hos utförare av offentligt finansierad verksamhet meddelarfrihet och meddelarskydd. Motionärerna anför att andelen anställda i offentligfinansierad verksamhet som bedrivs av privata entreprenörer har ökat dramatiskt under den borgerliga regeringsperioden. En ofta förbisedd konsekvens av denna snabba omvandling är att anställda som går över från offentlig till privat anställning mister sin meddelarfrihet och skyddet mot efterforskning och repressalier. Inskränkningen av meddelarfriheten innebär också att mediernas och allmänhetens möjligheter att få insyn i hur skattepengar används urholkas.

I motion 2010/11:K251 (yrkande 1) begär Jonas Eriksson m.fl. (MP) ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör lägga fram förslag till en lagändring som innebär att alla som arbetar hos utförare av offentligt finansierad vård ska ha en grundlagsfäst rätt till meddelarfrihet och meddelarskydd.

Även i motion 2010/11:K388 av Caroline Helmersson Olsson och Christina Zedell (båda S) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att utöka meddelarskyddet inom skattefinansierade privata företag. Motionärerna anför att meddelarskydd ska kunna införas utan dröjsmål i offentligt finansierad verksamhet, t.ex. genom krav på att de som bedriver entreprenadverksamhet ska tillåta meddelarskydd för sina anställda. Även i rent privat verksamhet är meddelarskyddet enligt motionärerna eftersatt. Frågan är komplicerad och bör därför utredas ytterligare, men svårigheterna får, enligt motionärerna, inte bli en ursäkt för att låta bli.

Hans Hoff (S) begär i motion 2010/11:So237 ett tillkännagivande om att meddelarfriheten ska omfatta dem som är anställda inom offentligt finansierad privat vård och omsorg (yrkande 4).

Flera motioner tar särskilt sikte på vikten av att efterforskningsförbudet kvarstår för de anställda när verksamheten övergår i privat regi. Christina Oskarsson (S) begär i motion 2010/11:K211 ett tillkännagivande till regeringen om utökat meddelarskydd för privatanställda. När offentlig verksamhet övergår i privat regi försämras skyddet för den som har använt sig av meddelarfriheten, eftersom arbetstagaren inte omfattas av efterforskningsförbudet. Det är enligt motionären ytterst viktigt att anställda också omfattas av detta skydd.

Christer Engelhardt (S) begär i motion 2010/11:K247 också ett tillkännagivande till regeringen om att ett efterforskningsförbud bör införas i yttrandefrihetsgrundlagen för att skydda anställda i verksamheter som finansieras med offentliga medel.

Även i motion 2010/11:K304 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om ett utökat meddelarskydd. När offentlig verksamhet läggs ut till privata ägare bör, enligt motionärerna, personalens meddelarskydd i form av efterforskningsförbudet kvarstå. Efterforskningsförbudet bör minst omfatta all verksamhet som drivs med skattemedel.

Clas-Göran Carlsson m.fl. (S) begär i motion 2010/11:K337 (yrkande 1) ett tillkännagivande om att meddelarskyddet ska garanteras också i skattefinansierad verksamhet som sköts av privata aktörer, genom att efterforskningsförbudet utökas till att också omfatta dessa. Motionärerna anför att de senaste 15 årens omfattande privatiseringar av tidigare offentliga verksamheter har gjort problemet akut. När allt större delar av skattefinansierad service tas över av privata intressen riskerar meddelarskyddet, menar motionärerna, att föresvinna bakvägen, eftersom privatanställda inte omfattas av efterforskningsförbudet.

I samma motion (yrkande 2) begärs även ett tillkännagivande om att meddelarskyddet ska garanteras också i det privata näringslivet, genom att efterforskningsförbudet utökas till att också omfatta det privata näringslivet.

Agneta Gille m.fl. (S) begär i motion 2010/11:K384 ett tillkännagivande om att man bör stärka meddelarskyddet för privatanställda genom att utvidga efterforskningsförbudet så att det gäller även dessa. Motionärerna anför att när tidigare offentlig verksamhet övergår i privat regi försämrats i praktiken de anställdas möjligheter att yttra sig kritiskt mot verksamheten, eftersom de då inte längre omfattas av efterforskningsförbudet. Enligt motionärerna bör den självklara utgångspunkten vara att den yttrandefrihet och det meddelarskydd som anställda tillförsäkras genom efterforskningsförbudet mot det allmänna även ska gälla på alla privata arbetsplatser.

I motion 2010/11:So237 (yrkande 5) begär Hans Hoff (S) ett tillkännagivande om att man bör stärka meddelarskyddet genom att med upp till ett års fängelse strafflägga den som vidtar repressalier mot den som använt sin meddelarfrihet.

Meddelarfrihet vid förundersökningar

I motion 2010/11:K316 begär Susanne Eberstein (S) ett tillkännagivande till regeringen om undantag från meddelarfriheten. Motionären anför att sekretessbelagda uppgifter från pågående förundersökningar hos polisen vid ett flertal tillfällen har läckt ut till massmedier. Enligt motionären bör undantagen från meddelarfrihet utvidgas till att gälla alla uppgifter från pågående brottsutredningar. Därför bör en översyn av undantag från meddelarfriheten för polismyndighetens personal vid pågående brottsutredningar göras.

Även Otto von Arnold (KD) begär i motion 2010/11:K376 ett tillkännagivande om en översyn av meddelarskyddet vid förundersökning och vid ingripanden. Motionären menar att det i samband med ett antal uppmärksammade brottmål har förekommit läckor från förundersökningar och vid polisingripanden. Enligt motionären hotas rättssäkerheten av detta missbruk av meddelarfriheten.

Gällande ordning

Meddelarskydd

Det s.k. meddelarskyddet kan sägas bestå av följande grundkomponenter: meddelarfrihet, anskaffarfrihet, rätt till anonymitet, efterforskningsförbud och repressalieförbud. Skyddet för meddelaren gäller i förhållande till myndigheter och andra allmänna organ.

Med *meddelarfrihet* avses normalt den grupp av regler i tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen som innebär att det i viss utsträckning är möjligt att straffritt lämna normalt sekretessbelagda uppgifter för publicering i tryckt skrift, radio, tv eller teknisk upptagning. Enligt 1 kap. 1 § tredje stycket TF föreskrivs nämligen att det står var och en fritt att i alla de fall då något annat inte är föreskrivet i förordningen meddela uppgifter och underrättelser i vilket ämne som helst för offentliggörande i en tryckt skrift. En motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 2 § YGL. Meddelarfriheten ingår som ett led i den reglering som avser att förverkliga offentlighetsprincipen. Den får endast begränsas på det sätt som anges i tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen.

Det finns dock vissa *undantag* från meddelarfriheten. Om någon lämnar ett sådant meddelande som avses i 1 kap. 1 § tredje stycket TF eller 1 kap. 2 § YGL och därmed gör sig skyldig till någon av de gärningar som räknas upp i 7 kap. 3 § första stycket TF respektive 5 kap. 3 § första stycket YGL, gäller om ansvar för ett sådant brott det som är föreskrivet i vanlig lag, dvs. brottsbalken. De gärningar som anges i dessa bestämmelser avser vissa allvarliga brott mot rikets säkerhet, oriktigt utlämnande av en allmän handling som inte är tillgänglig för var och en eller tillhandahållande av en sådan handling i strid med en myndighets förbehåll vid dess utlämnande när gärningen är uppsåtlig samt uppsåtligt åsidosättande av en tystnadsplikt i de fall som anges i särskild lag. Den särskilda lag som hänvisningen avser är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I offentlighets- och sekretesslagen räknas de tystnadsplikter upp som har företräde framför principen om meddelarfrihet.

Var och en har vidare enligt 1 kap. 1 § fjärde stycket TF *rätt att anskaffa uppgifter och underrättelser* i vilket ämne som helst för att antingen själv offentliggöra dem i en tryckt skrift eller lämna ett sådant meddelande som avses i tredje stycket. Undantag från detta anskaffarskydd ska ha stöd i tryckfrihetsförordningen. En motsvarande bestämmelse finns även i detta fall i 1 kap. 2 § YGL.

Meddelarfriheten kompletteras därutöver med skydd för meddelarens anonymitet. Bestämmelser om *anonymitetsskydd* finns i 3 kap. TF. En meddelare har rätt att vara anonym (1 §), och den som har tagit emot en uppgift för publicering har, med vissa undantag, tystnadsplikt beträffande meddelarens identitet (3 §). Denna del av anonymitetsskyddet kan skydda en meddelare från att utsättas för andra obehag än myndighetsingripanden, t.ex. missnöjesyttringar från arbetskamrater. *Efterforskningsförbudet* är ytter-

ligare en del av anonymitetsskyddet och innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får efterforska vem som har lämnat ett meddelande med stöd av sin meddelarfrihet i vidare mån än vad som behövs för att väcka åtal eller göra något annat ingripande som är tillåtet enligt tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen. Vid en sådan, i undantagsfall tillåten, efterforskning måste dock myndigheterna beakta den tystnadsplikt som de medieanställda har (3 kap. 4 § TF). Motsvarande bestämmelser om anonymitetsskydd finns i 2 kap. 1, 3 och 4 §§ YGL.

Reglerna i tryckfrihetsförordningen om undantag från meddelarfriheten har betydelse också för anonymitetsskyddet. Tystnadsplikten i 3 kap. 3 § TF i fråga om uppgiftslämnare inskränks i bl.a. de situationer som avses i 7 kap. 3 § TF. Tystnadspliktsreglerna innebär bl.a. att en journalist får uttala sig om en meddelares identitet bara i en del av de fall där meddelaren kan straffas, och tystnadsplikten för journalisten sträcker sig alltså längre än meddelarfriheten för hans eller hennes källa.

Ingen får åtalas eller dömas till ansvar eller åläggas skadeståndskyldighet för missbruk av tryck- eller yttrandefriheten eller medverkan till det i något annat fall eller i någon annan ordning än grundlagarna medger. Denna s.k. *exklusivitetsprincip* framgår av 1 kap. 3 § TF respektive 1 kap. 4 § YGL.

Av dessa bestämmelser har det ansetts följa att meddelaren eller annan medverkande inte heller på något annat sätt får drabbas av någon påföljd från det allmänna, t.ex. i form av en disciplinpåföljd. Härmed avses det s.k. *repressalieförbudet*. Sedan den 1 januari 2011 regleras repressalieförbudet också uttryckligen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (prop. 2009/10:81, bet. 2009/10:KU18, bet. 2010/11:KU3, rskr. 2010/11:26). Enligt 3 kap. 4 § TF och 2 kap. 4 § YGL får en myndighet eller ett annat allmänt organ inte ingripa mot någon för att han eller hon i en tryckt skrift eller i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har brukat sin tryckfrihet respektive sin yttrandefrihet eller medverkat till ett sådant bruk.

Dessutom har straffbestämmelser införts i dessa grundlagar som innebär att vissa allvarigare överträdelse av repressalieförbudet straffsanktioneras (3 kap. 5 § TF och 2 kap. 5 § YGL).

Meddelarskydd för anställda inom kommunala bolag m.m.

I 2 kap. 3 och 4 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns bestämmelser som innebär att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om *rätt att ta del av allmänna handlingar* också gäller handlingar hos vissa andra organ än myndigheter. Det gäller dels handlingar hos aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner, landsting eller kommunalförbund utövar ett rättsligt bestämmande inflytande, dels handlingar hos de organ som anges i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen, i den mån handlingarna hör till den verksamhet som nämns där.

De organ som anges i bilagan till OSL är sådana som handhar myndighetsutövning mot enskilda. I bilagan anges också den verksamhet hos organet som omfattas av bestämmelsen.

Bestämmelserna om att jämställa vissa bolag, föreningar och stiftelser (kommunala företag) med myndigheter motiverades i förarbetena med att den privaträttsligt bedrivna verksamheten i kommunerna hade fått en sådan omfattning att det fanns anledning att införa en lagreglerad handlingsoffentlighet i de kommunala företagen i syfte att förbättra medborgarnas möjligheter till insyn och att de rättsliga möjligheterna till insyn och kontroll inte borde vara beroende av i vilken form som kommuner och landsting valde att bedriva sin verksamhet (prop. 1993/94:48, bet. 1993/94:KU13).

I 2 kap. 3 § OSL anges i vilka fall kommuner och landsting ska anses utöva ett rättsligt bestämmande inflytande över bolag, föreningar eller stiftelser. Så är fallet om de ensamma eller tillsammans

1. äger aktier i ett aktiebolag eller andelar i en ekonomisk förening med mer än hälften av samtliga röster i bolaget eller föreningen eller på något annat sätt förfogar över så många röster i bolaget eller föreningen,
2. har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i styrelsen för ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller en stiftelse, eller
3. utgör samtliga obegränsat ansvariga bolagsmän i ett handelsbolag.

Även om ett sådant inflytande utövas av en juridisk person över vilken en kommun eller ett landsting bestämmer på det sätt som anges i de nämnda punkterna, ska inflytandet anses utövat av kommunen eller landstinget. Bestämmelserna om kommuner och landsting har tillämpning också på kommunalförbund.

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2006 utvidgades *meddelarskyddet* till att gälla även för anställda och uppdragstagare i kommunala bolag, stiftelser och föreningar som omfattas av de ovan nämnda reglerna om handlingsoffentlighet och sekretess. Undantag görs för verkställande direktörer, vice verkställande direktörer, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter i sådana företag. Det stärkta skyddet gäller även anställda hos de organ som är uppräknade i bilagan till sekretesslagen i den mån publiceringsmeddelandet rör den verksamhet som anges i bilagan (dåvarande 1 kap. 9 § a sekretesslagen; se prop. 2005/06:162, bet. 2005/06:KU36).

En bestämmelse infördes i den då gällande sekretesslagen (1980:100) för att klargöra vad som gällde till skydd för meddelare inom kommunala företag och sådana organ som anges i bilagan till sekretesslagen. Bestämmelsen har utan ändringar i sak flyttats över till den nya offentlighets- och sekretesslagen (13 kap 2 §). Enligt bestämmelsen gäller grundlagarnas regler om rätt att lämna uppgifter för offentliggörande, om förbud mot att ingripa mot missbruk av tryckfriheten eller yttrandefriheten eller medverkan till ett sådant missbruk och om förbud mot att efterforska en upphovs-

man eller meddelare i förhållandet mellan å ena sidan sådana organ som är uppräknade i bilagan till OSL eller kommunala bolag m.m. och å andra sidan deras anställda och uppdragstagare.

I samband med grundlagsändringarna den 1 januari 2011 gjordes en hänvisning i 13 kap. 2 § OSL till de nya reglerna om repressalieförbud i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Vidare klargjordes genom ett tillägg i denna bestämmelse att efterforskningsförbudet enligt denna lag skyddar samma personkrets som grundlagarna. Samtidigt infördes en bestämmelse om straff för överträdelse av repressalie- och efterforskningsförbuden (14 kap. 1 § OSL).

Om en kommun eller ett landsting sluter avtal med ett privatägt företag om att utföra en kommunal angelägenhet, ska kommunen eller landstinget, enligt 3 kap. 19 a § kommunallagen (1991:900), beakta intresset av att genom avtalet tillförsäkras information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn i hur angelägenheten utförs.

Förundersökningssekretess

I 18 kap. OSL finns bestämmelser om sekretess med hänsyn främst till intresset av att förebygga eller beivra brott. Sekretess gäller bl.a. uppgifter som hänför sig till *förundersökningar i brottmål* och till åklagarmyndigheters, polismyndigheters, Skatteverkets, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. För sekretessen gäller s.k. rakt skaderekvisit, dvs. sekretess gäller endast om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Meddelarfriheten är i dessa fall inte begränsad annat än i speciella fall.

Svar på skriftlig fråga

Den 14 december 2010 besvarade justitieminister Beatrice Ask en skriftlig fråga (2010/11:89) ställd av Helene Petersson i Stockaryd (S). Frågan, som ställdes till utbildningsminister Jan Björklund, gällde vilka initiativ han avser att ta för att säkerställa att personer som arbetar i skolor som drivs i privat regi men finansieras av offentliga medel ska ha samma meddelarskydd som personer anställda i skolor som drivs i kommunal regi. Eftersom frågan gällde den generella frågan om meddelarskydd i offentligt finansierad privat verksamhet som faller inom justitieministerns ansvarsområde besvarades den av Beatrice Ask. Hon gav följande svar:

Yttrande- och informationsfrihet är grundläggande principer i vårt konstitutionella system. Meddelarfrihet tillkommer alla och den har bland annat genom reglerna om anonymitetsskydd och förbudet mot straffrättsliga sanktioner ett grundläggande skydd i våra grundlagar.

I vissa företag med stark anknytning till det allmänna gäller samma meddelarskydd som för offentligt anställda. Det gäller dels företag som ägs av kommuner och landsting, dels andra enskilda rättssubjekt som har anförtrots uppgifter som innefattar myndighetsutövning. I fråga

om anställda i sådana företag gäller från och med den 1 januari 2011 ett förstärkt meddelarskydd genom att det då införs ett straffansvar för arbetsgivare som överträder förbuden mot efterforskning och repressalier. Privatanställda i övrigt har inte samma skydd som offentligt anställda eller anställda i nyss nämnda företag mot åtgärder från sin arbetsgivare när de utnyttjar sin yttrande- och meddelarfrihet.

Frågan om det är möjligt att generellt stärka skyddet för privatanställdas meddelarfrihet har utretts tidigare men de förslag som har lagts fram har mötts av kritik från remissinstanserna. De invändningar som har förts fram mot förslagen är flera, bland annat att ett förstärkt skydd skulle strida mot den grundläggande principen om att avtal – i det här fallet avtal om tystnadsplikt – ska hållas och att det skulle kunna skada såväl samarbetet och lojaliteten inom företagen som företagens konkurrenskraft. Jag anser att alla dessa invändningar fortfarande är relevanta.

Skyddet för meddelarfriheten, det vill säga förbud mot efterforskning och arbetsrättsliga åtgärder, ingår vidare som en del av den reglering som avser att förverkliga offentlighetsprincipen och som gäller för statlig och kommunal verksamhet. Det är inte lämpligt att föra över en enskild del av ett sådant offentlighetsrättsligt regelsystem till privat verksamhet.

Jag avser mot denna bakgrund inte att vidta några generella åtgärder för att förstärka privatanställdas meddelarskydd. Jag vill dock framhålla att kommuner som sluter avtal med någon annan om vården av en kommunal angelägenhet har kvar huvudmannaskapet för uppgiften och därigenom också det yttersta ansvaret för verksamheten. Vid sådana avtal ska den upphandlande kommunen beakta intresset av att allmänheten kan få insyn i hur verksamheten utförs. Den offentliga verksamhet som bedrivs i privaträttslig form undgår dessutom inte den kontroll som utövas inom ramen för den statliga tillsynen. Statens skolinspektion har exempelvis tillsyn över att fristående skolor följer de regler som gäller för verksamheten. Vidare tillkallade regeringen i april 2010, i syfte att skapa större insyn i verksamheten och komma till rätta med missförhållanden på skolområdet, en särskild utredare för att föreslå hur en skyldighet att anmäla missförhållanden i bland annat fristående skolor kan utformas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2011.

Skydd för s.k. whistle-blowers

I betänkande 2010/11:KU23 behandlade utskottet en motion om utökad skydd för s.k. whistle-blowers. I sitt ställningstagande uttalade utskottet bl.a. att det finns skäl att i ett lämpligt sammanhang se över lagstiftningen i syfte att stärka skyddet för s.k. whistle-blowers. Utskottet föreslog därför att riksdagen skulle ge till känna för regeringen att den bör genomföra en översyn av lagstiftningen för att stärka och skydda den enskildes möjlighet att påtala och slå larm vid korruption och andra oegentligheter. Motionen tillstyrktes därmed. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2010/11:179).

Tidigare ställningstagande

Hösten 2009 behandlade utskottet flera motioner om meddelarskydd för anställda utanför den offentliga sektorn, varav flertalet gällde meddelarskydd för anställda i offentligt finansierad verksamhet som övergått i privat regi (bet. 2009/10:KU14).

Med hänvisning till vad utskottet anfört i ett tidigare ställningstagande anförde utskottet att frågan om att utvidga meddelarskyddet till att även omfatta privatanställda har utretts tidigare. Det har visat sig vara svårt att reglera offentlig och privat verksamhet på samma sätt eftersom det finns stora skillnader mellan verksamheterna, anförde utskottet. De förslag som har lagts fram i den riktningen har mött omfattande kritik. Utskottet gjorde inte någon annan bedömning hösten 2009 och var inte berett att göra några tillkännagivanden om en förstärkning av meddelarskyddet eller om en översyn av detsamma. Utskottet noterade även att frågan, enligt vad utskottet hade erfarit, har aktualiserats i Yttrandefrihetskommitténs arbete. Motionerna avstyrktes.

I samma betänkande behandlade utskottet också ett antal motioner om information om meddelarskydd. När det gällde frågan om information om meddelarskydd vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motionerna (bet. 2009/10:KU14). Även vid utskottets behandling av sådana motioner våren 2009 avstyrkte utskottet motionerna med hänvisning till tidigare ställningstagande (bet. 2008/09:KU18). Under våren 2008, då utskottet också behandlade liknande motioner, vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning om att öppenhetsfrågorna borde ägnas stor uppmärksamhet men utgick från att regeringen delade denna uppfattning (bet. 2007/08:KU15). Något tillkännagivande med anledning av motionerna var inte nödvändigt och motionerna avstyrktes.

I samband med utskottets behandling av proposition 2009/10:81 Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor (bet. 2009/10:KU18) avstyrkte utskottet en motion motsvarande den nu aktuella om att stärka meddelarskyddet genom att straffbelägga den som vidtar repressalier mot den som använt sin meddelarfrihet. Utskottet ansåg att motionen fick anses vara tillgodosedd genom regeringens förslag i proposition.

Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motioner som den nu aktuella om meddelarfrihet vid förundersökningar avstyrkt motionerna med hänvisning till att mycket starka skäl måste föreligga för att inskränka den grundlagsreglerade meddelarfriheten och meddelarskyddet (bet. 2008/09:KU18).

Utskottets ställningstagande

Frågan om att utvidga meddelarfriheten till att även omfatta privatanställda har, som nyligen anförts av justitieministern, utretts tidigare. Omfattande kritik har riktats mot de förslag som har lagts fram. Invändningarna mot

förslagen har bl.a. varit att ett förstärkt skydd skulle strida mot principen om att avtal om tystnadsplikt ska hållas och att det skulle kunna skada lojaliteten inom företaget och inverka menligt på företagets konkurrenskraft. Det har visat sig vara svårt att reglera offentlig och privat verksamhet på samma sätt, eftersom skillnaderna mellan verksamheterna är stora. En nära sammanhängande fråga är den om insyn i verksamhet som en kommun eller ett landsting genom avtal överlämnar till en annan utförare. Det är även i detta avseende förenat med stora svårigheter att föra över delar av offentlighetsprincipen till privat verksamhet. Påpekas bör att kommuner och landsting enligt kommunallagen vid sådana avtal har ansvar för att se till att allmänheten kan få insyn i hur sådan verksamhet utförs. Tilläggas kan att även offentlig verksamhet i privat regi i viss mån underkastas den kontroll som utövas inom ramen för statlig tillsyn. Frågan om utvidgat meddelarskydd har aktualiserats i Yttrandefrihetskommitténs arbete. Det finns enligt utskottets mening inte skäl att föregripa resultatet av kommitténs arbete.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att nu göra några tillkännagivanden om en förstärkning av meddelarfriheten för anställda inom offentligfinansierad privat verksamhet eller privatanställda eller om en översyn av densamma. Motionerna 2010/11:K211 (S), 2010/11:K247 (S), 2010/11:K251 (MP) yrkande 1, 2010/11:K277 (V) yrkande 1, 2010/11:K304 (S), 2010/11:K337 (S) yrkandena 1 och 2, 2010/11:K384 (S), 2010/11:K388 (S) och 2010/11:So237 (S) yrkande 4 avstyrks därmed.

Även när det gäller frågan om information om meddelarskydd vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionerna 2010/11:K251 (MP) yrkande 2 och 2010/11:K277 (V) yrkande 2.

Meddelarfriheten och meddelarskyddet utgör så väsentliga inslag i tryck- och yttrandefriheten att mycket starka skäl måste föreligga för att inskränka dem. Utskottet avstyrker motionerna 2010/11:K316 (S) och 2010/11:K376 (KD).

Utskottet avstyrker motion 2010/11:So237 (S) yrkande 5 som får anses vara tillgodosedd genom nyligen genomförda grundlagsändringar.

Offentlighetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om offentlighetsprincipen.

Motion

I motion 2010/11:K351 av Monica Green (S) begärs ett tillkännagivande om offentlighetsprincipen. Motionären anför att Sverige har en stark offentlighetsprincip, som innebär att vem som helst kan begära att få ta del av handlingar hos myndigheter. Offentlighetsprincipen ska garantera öppenhet

i det offentliga. Trots detta lever många myndigheter inte upp till principen. Dessvärre hör det, enligt motionären, till vanligheten att handläggare på olika myndigheter frågar varför en person vill ha en efterfrågad handling. Motionären anför att en begäran om att få ut en handling ska behandlas skyndsamt. Motionären anför vidare att insynen i den offentliga verksamheten ska skapa garantier mot maktmissbruk och är ett viktigt redskap för medier vid granskning av myndigheter. Regeringen borde därför begära in en redovisning av hur myndigheterna sprider kunskap och kännedom om offentlighetsprincipen och förvaltningslagen bland sina anställda. Myndigheterna borde dessutom på motsvarande sätt redovisa hur de i sitt tillsynsansvar granskar hur myndigheter, kommuner och förvaltningar sprider kunskap om offentlighetsprincipen och förvaltningslagen.

Gällande ordning

För att garantera rättssäkerheten och effektiviteten i förvaltningen och folkstyret har allmänheten genom offentlighetsprincipen rätt till insyn i och kontroll av myndigheternas ärendehantering och deras verksamhet i stort. Offentlighetsprincipen har många olika delar. Den ger bl.a. rätt till yttrande- och meddelarfrihet för tjänstemän samt offentlighet vid domstolar och vid beslutande församlingars sammanträden. En central del av offentlighetsprincipen är principen om allmänna handlingars offentlighet.

Rätten att ta del av allmänna handlingar infördes redan genom 1766 års tryckfrihetsförordning. Från början omfattade bestämmelsen handlingar i traditionell mening, men den tekniska utvecklingen ställde krav på nya regler. ADB-upptagningar och andra tekniska upptagningar inordnades 1976 genom en ändring i TF under handlingsbegreppet.

Handlingsoffentligheten möjliggör en medborgerlig kontroll av hur den offentliga makten utövas. Allmänheten får möjlighet att kontrollera bl.a. hur myndigheterna handlägger ärenden och hur effektiv myndigheternas verksamhet är. Myndigheternas vetskap om att deras handlingar kan bli föremål för granskning kan vidare tjäna som en garanti för att mål och ärenden handläggs korrekt.

Handlingsoffentligheten regleras primärt i 2 kap. TF. Enligt 2 kap. 1 § TF ska varje medborgare till främjande av ett fritt meningsbyte och en allsidig upplysning ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § TF begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till vissa angivna intressen, såsom exempelvis rikets säkerhet eller dess förhållande till en annan stat eller mellanfolklig organisation (p. 1) och intresset av att förebygga eller beivra brott (p. 4). Begränsningarna i rätten att ta del av allmänna handlingar ska anges noga i en särskild lag eller i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till. Den särskilda lag som avses är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Tidigare ställningstagande

Vid behandlingen av regeringens förslag till en omarbetad offentlighets- och sekretesslag (prop. 2008/09:150) välkomnade utskottet att regleringen därigenom skulle bli mer lättförståelig och lättillämpad och tillstyrkte i allt väsentligt lagförslaget (bet. 2008/09:KU24).

Utskottet har tidigare behandlat motioner som handlat om öppenhet i förvaltningen och där motionären har anfört att personal måste utbildas om den praktiska innebörden av principen om allmänna handlingars offentlighet (bet. 2003/04:KU11). Utskottet vidhöll sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motionen. Utskottet hade i ett tidigare ställningstagande hänvisat till att öppenhetsfrågorna borde ägnas stor uppmärksamhet och att det kunde finnas behov av att överväga ytterligare åtgärder (bet. 2002/03:KU23). Utskottet utgick från att regeringen delade utskottets bedömning varför det inte var nödvändigt med något tillkännagivande. Motionen avstyrktes.

I sitt betänkande 2003/04:KU17 behandlade utskottet ett motionsyrkande om en ny sanktionsform för att värna principen om handlingsoffentlighet. Utskottet hänvisade till tidigare bedömningar och ansåg inte att yrkandet borde leda till någon åtgärd av riksdagen. I sitt tidigare betänkande (2003/04:KU11) anförde utskottet bl.a. att en generell reglering skulle riskera att försvåra anpassningen av enskilda myndigheters förutsättningar. Utskottet hänvisade även till ett pågående förvaltningspolitiskt program som innebar att man arbetade med att utveckla myndigheternas service gentemot medborgarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att öppenhetsfrågorna bör ägnas stor uppmärksamhet. Utskottet utgår från att regeringen delar denna uppfattning och finner inte anledning att göra något tillkännagivande med anledning av motion 2010/11:K351 (S).

Hets mot folkgrupp

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om att utvidga tillämpningsområdet för tryckfrihetsförordningens bestämmelser om hets mot folkgrupp.

Jämför reservation 3 (S, MP, V).

Motion

I motion 2010/11:Ju401 (yrkande 2) begär Marianne Berg m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram ett förslag till lagändring som innebär att könsidentitet ska inkluderas i 7 kap. 4 § 11 tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp. Motionärerna anför att transpersoner som grupp ofta råkar ut för hatpropaganda och hatrelaterade våldsbrott. Detta är oacceptabelt och motiverar, menar motionärerna, ytterligare skärpningar av lagen om hets mot folkgrupp.

Gällande ordning

Tidigare ändringar i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken

Den 1 januari 2003 trädde en ändring i 16 kap. 8 § brottsbalken i kraft som innebär att den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller *sexuell läggning*, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Enligt en ändring i 7 kap. 4 § 11 tryckfrihetsförordningen, som också trädde i kraft den 1 januari 2003, anses gärningen som tryckfrihetsbrott om den begås i tryckt skrift och är straffbar enligt lag. Enligt 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen ska de gärningar som anges som tryckfrihetsbrott i 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen anses som yttrandefrihetsbrott, om de begås i en av yttrandefrihetsgrundlagen skyddad framställning och är straffbara enligt lag.

I proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, som föregick ändringarna i tryckfrihetsförordningen och i brottsbalken, behandlade regeringen frågan om skyddet skulle begränsas till att avse endast homosexuell läggning. Regeringen framhöll bl.a. (s. 39) att de personer som ingår i beteckningen transpersoner naturligtvis inte är mindre skyddsvärda än andra. Men även om det skulle förekomma hetspropaganda mot transpersoner som grupp saknades det enligt regeringen i vart fall belägg för att detta skulle ha skett på ett sådant sätt att det nu skulle kunna motivera någon ytterligare begränsning av yttrandefriheten. Denna grupp borde därför enligt regeringen inte föras in i bestämmelsen om hets mot folkgrupp.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte i betänkandena 2001/02:KU23 och 2002/03:KU7 regeringens förslag till ändringar. Utskottet delade regeringens uppfattning och avstyrkte därför ett antal motioner som gällde transpersoner.

Diskrimineringslagen

Den 1 januari 2009 trädde en ny diskrimineringslag (2008:567) i kraft (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219). Lagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, *könsöverskridande identitet eller uttryck*, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 1 §). Genom den nya lagen tillkom två nya diskrimineringsgrunder, nämligen könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder. Könsöverskridande identitet eller uttryck tar sikte på dem som i olika sammanhang kallats transpersoner (prop. 2007/08:95 s. 496).

Med begreppet "könsöverskridande identitet eller uttryck" avses att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på något annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön (1 kap. 5 §). För att hålla isär denna diskrimineringsgrund från "kön" har även en definition av kön tagits in i den nya lagen. Med kön avses att någon är kvinna eller man.

Diskrimineringsförbud för könsöverskridande identitet eller uttryck gäller alla samhällsområden i lagen. Lagen innehåller diskrimineringsförbud som gäller arbetsgivare, utbildningsverksamhet, arbetsmarknadspolitisk verksamhet och arbetsförmedling utan offentligt uppdrag, start eller bedrivande av näringsverksamhet, yrkesbehörighet, medlemskap i vissa organisationer, varor, tjänster och bostäder, allmän sammankomst och offentlig tillställning, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, studiestöd, värnplikt och civilplikt samt offentlig anställning. Vidare innehåller lagen förstärkta förbud mot repressalier och en skyldighet för arbetsgivare, utbildningsanordnare och den som utbildar någon som ska fullgöra värnplikt och civilplikt att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier.

Tidigare ställningstagande

Utskottet behandlade motioner liknande den som nu är aktuell senast hösten 2009 (bet. 2009/10:KU14). Utskottet anförde med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande från våren 2009 (bet. 2008/09:KU18) att frågan om hets mot personer med könsöverskridande identitet kunde komma att ytterligare belysas genom Yttrandefrihetskommitténs fortsatta arbete. Frågan var, enligt utskottet, inte avförd från utredningen, och utskottet ansåg att resultatet av kommitténs arbete borde avvaktas. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att då föreslå några tillkännagivanden med anledning av motionerna, som avstyrktes.

När utskottet behandlade liknande motioner som under våren 2009 anförde utskottet att diskriminering mot s.k. transpersoner hade förbjudits genom den då nya diskrimineringslagen (bet. 2008/09:KU18). Utskottet ifrågasatte inte att personer med en könsöverskridande identitet drabbas av

hot, våld och andra kränkningar på grund av denna identitet, vilket utskottet ansåg vara oacceptabelt. Utskottet framhöll att en principiellt viktig skillnad mellan diskrimineringslagen och hetslagstiftningen är att bestämmelserna i diskrimineringslagen tar sikte på diskriminering av enskilda individer, medan bestämmelsen om hets mot folkgrupp tar sikte på hets mot kollektivt bestämda grupper. Även om hetspropaganda mot personer med könsöverskridande identitet som grupp förekommer, ansåg utskottet det vara tveksamt om det förelåg tillräckliga belägg för att ytterligare begränsa yttrandefriheten. Utskottet hänvisade även till att ytterligare belysning kunde komma att ske genom Yttrandefrihetskommitténs fortsatta arbete och ansåg därför att detta borde avvaktas. Med det anförda avstyrkte utskottet motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ifrågasätter inte att personer med en könsöverskridande identitet drabbas av hot, våld och andra kränkningar på grund av denna identitet, vilket är oacceptabelt. Frågan om hets mot personer med könsöverskridande identitet kan komma att få ytterligare belysning genom Yttrandefrihetskommitténs arbete. Den är inte avförd från kommitténs arbete och resultatet bör avvaktas. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att nu föreslå några tillkännagivanden med anledning av motion 2010/11:Ju401 (V) yrkande 2, som avstyrks.

Rätt att välja tv-utbud

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om att utreda en förstärkt valfrihet när det gäller konsumenters möjlighet att välja tv-utbud.

Jämför reservation 4 (S, V).

Motion

I motion 2010/11:K374 begär Caroline Szyber (KD) ett tillkännagivande om att utreda en förstärkt valfrihet när det gäller konsumenters möjlighet att välja tv-utbud som alternativ till "kollektivanslutning" till kabelnät. Motionären anför att kabelnäten för distribution av tv-sändningar genom avtal med fastighetsägare ofta innebär ett faktiskt monopol i en fastighet eller ett fastighetsbestånd för hyreslägenheter eller bostadsrätter. Inte heller finns det stora möjligheter att välja kanaler inom kabelnäten; ofta är de paketerade. Valfriheten att välja tv-distributör, operatör eller programtjänst är därmed, anför motionären, starkt begränsad. Samtidigt har grundlagen

starka skrivningar om informationsfriheten. Det finns enligt motionären starka skäl för att utreda en förstärkt valfrihet när det gäller konsumentens möjlighet att välja tv-utbud, vilket bör ges regeringen till känna.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) råder etableringsfrihet för sändning av radioprogram genom tråd. Med radioprogram avses bl.a. program i ljudradio och i television. Endast sådana sändningar som är riktade till allmänheten och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel omfattas av grundlagens tillämpningsområde. Etableringsfriheten får enligt 3 kap. 1 § andra stycket YGL inskränkas i vissa angivna fall genom föreskrifter i lag. Föreskrifter får bl.a. lämnas i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar (p. 2). Bakgrunden till denna möjlighet till inskränkning var att konvergensutvecklingen medför att ett nät kan användas både för grundlagsskyddad kommunikation, t.ex. sändningar av radio- och tv-program, och annan kommunikation, t.ex. telefoni. Det ansågs därför vara nödvändigt att uppnå överensstämmelse mellan å ena sidan regler om tillträde och samtrafik och å andra sidan reglerna i yttrandefrihetsgrundlagen om etableringsfrihet för trådsändningar.

Föreskrifter får också lämnas i fråga om en skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet (p. 3). De föreskrifter som nämns här kom till efter ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen 2002 (prop. 2001/02:74, bet. 2001/02:KU21, bet. 2002/03:KU8, rskr. 2002/03:17). Regeringen anförde i propositionen (2001/02:74) till 2002 års grundlagsändringar att kabel-tv-abonnenternas ställning är svag i förhållande till kabel-tv-företagen, som har en närmast monopolliknande ställning när det gäller vilka program som distribueras i näten. Regeringen bedömde visserligen att konsumenternas möjligheter till påverkan skulle kunna förbättras genom den tekniska utvecklingen. Situationen med konsumenternas svaga ställning ansågs emellertid som så otillfredsställande att det var påkallat att införa möjligheter att lagstiftningsvägen ändra på situationen. Sålunda öppnades grundlagen för inskränkningar i etableringsfriheten i syfte att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet.

Någon sådan lagstiftning har dock inte införts.

AV-utredningen m.m.

I juni 2007 fick den s.k. AV-utredningen i uppdrag att bl.a. analysera de förslag som Radio- och tv-lagsutredningen lagt fram bl.a. i betänkandet Anpassning av radio- och tv-lagen (SOU 2005:62). Radio- och tv-lagsutredningens uppdrag i sin tur var bl.a. att överväga om det är lämpligt och

möjligt att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-tv-näten. Utredningen behandlade i sitt betänkande Anpassning av radio och tv-lagen till den digitala tekniken (SOU 2005:62) tre olika delfrågor: lagstiftning om tillträde till kabel-tv-näten för programföretag eller andra operatörer, inflytande för abonnenterna över programutbudet och inflytande för abonnenterna över hur programutbudet paketeras. Utredningen bedömde (s. 279 f.) att det varken skulle vara möjligt eller lämpligt att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-tv-näten. För att få till stånd en verksam konkurrens i kabel-tv-näten krävs enligt utredningen att utomstående kan tilltvinga sig tillträde till näten. Detta är dock en fråga som lagstiftaren inte förfogar över. I stället är det, enligt lagen och förordningen om elektronisk kommunikation samt det europeiska regelverket för elektronisk kommunikation, Post- och telestyrelsen som efter analys ska definiera den relevanta marknaden och undersöka om något eller några företag har betydande inflytande på den marknaden och om det således är motiverat att införa någon förhandsreglering på denna för att uppnå bättre konkurrens.

Utredningen ansåg inte heller att det borde införas lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-tv-nät ska väljas ut eller hur programutbudet ska paketeras (s. 286 f.). När det gäller programpaketering ansåg utredningen dock att frågan måste bevakas även framöver och följas upp om utvecklingen går i en annan riktning än den utredningen antagit.

AV-utredningen gjorde ingen annan bedömning än Radio- och tv-lagsutredningen i sitt betänkande En ny radio- och tv-lag (SOU 2008:116). Utredningen ansåg (s. 345 f.) således att det inte borde införas någon lagstiftning om konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-tv-nät. Utredningens bedömning (s. 347 f.) var att förutsättningarna för konkurrens hade förbättrats genom att hushållen hade fått ökade möjligheter att välja mellan olika distributionssätt för tv-sändningar och mellan olika leverantörer av programtjänster. Mot den bakgrunden ansåg utredningen att det inte borde införas någon lagstiftning om hur de program som distribueras i kabel-tv-nät ska väljas ut eller paketeras. För den händelse utvecklingen mot förmodan skulle gå i en annan riktning, kunde det enligt utredningen finnas anledning att överväga frågan på nytt.

Regeringen behandlade frågorna i proposition 2009/10:115 En ny radio- och tv-lag (s. 200 f.). Regeringen delade bedömningen när det gäller de rättsliga förutsättningarna för ökad konkurrens i kabel-tv-nät, dvs. att det inte finns någon möjlighet att införa lagstiftning på området, utöver de regler som redan finns i lagen om elektronisk kommunikation, som anvisar tillvägagångssätt för en eventuell förhandsreglering av Post- och telestyrelsen.

Regeringen ansåg att det finns anledning att fortsatt följa hur den snabba utvecklingen inom olika tv-plattformar (kabel-tv, IP-tv, marksänd tv eller satellitsänd tv) påverkar de enskilda hushållens valfrihet. Reger-

ingen anförde att den därför avsåg att ge Myndigheten för radio och tv i uppdrag att, i samråd med andra berörda myndigheter, följa den fortsatta utvecklingen och vid behov lämna förslag till åtgärder.

Enligt uppgift från Kulturdepartementet har något sådant uppdrag ännu inte lämnats.

Tidigare ställningstagande

Utskottet har i samband med behandlingen av regeringens proposition 2009/10:115 En ny radio- och tv-lag behandlat motioner av likalydande innebörd som den aktuella motionen (bet. 2009/10:KU25). Utskottet delade regeringens bedömning (se ovan) i fråga om de rättsliga förutsättningarna för att öka konkurrensen i kabel-tv-näten. Utskottet ansåg dock mot bakgrund av den snabba utvecklingen när det gäller olika plattformar för tv – kabel-tv, IP-tv, marksänd tv och satellit-tv – och hur den påverkar konkurrensen och de enskilda hushållens valfrihet sammantaget att det kan finnas anledning att bevaka frågan. Utskottet välkomnade därför regeringens avsikt att ge den nya Myndigheten för radio och tv i uppdrag att följa utvecklingen och vid behov lämna förslag till åtgärder. Med det anförda avstyrkte utskottet motionerna.

Regeringens förslag i proposition 2010/11:115 Bättre elektroniska kommunikationer

I proposition 2010/11:115 Bättre elektroniska kommunikationer lämnar regeringen förslag till genomförande av två EU-direktiv på området för elektronisk kommunikation. Genomförandet kräver enligt regeringen ändringar i bl.a. lagen (2003:389) om elektroniska kommunikationer, förkortad LEK.

I propositionen föreslår regeringen att en ny bestämmelse införs i lagen om elektroniska kommunikationer (4 kap. 13 a §). Enligt denna bestämmelse får en operatör, eller någon som äger ledningar i ett allmänt kommunikationsnät, efter ansökan av en annan förpliktas att mot marknadsmässig ersättning tillhandahålla gemensamt utnyttjande av ledningarna i en byggnad eller fram till första utlopps- eller förgreningsstället. En sådan skyldighet får åläggas endast om anläggning av ytterligare infrastruktur bedöms olönsam eller fysiskt ogenomförbar.

Bestämmelsen innebär att regleringsmyndigheten får förplikta en operatör att under vissa angivna förutsättningar dela ledningar med sökanden. Frågan om huruvida en operatörs ansökan om gemensamt utnyttjande bör bifallas får avgöras med hänsyn till konkurrenssituationen i varje enskilt fall med beaktande av att en förpliktelse enligt 1 kap. 2 § LEK inte får vara mer ingripande än vad som framstår som rimligt och ska vara proportionerligt i förhållande till lagens syften. Bedömningen bör innefatta hänsyn till parternas möjlighet att ingå frivilliga uppgörelser. För det gemensamma utnyttjandet ska marknadsmässig ersättning utgå.

Ett beslut om skyldighet om fastighetsnätsdelning förutsätter att regleringsmyndigheten bedömer det olönsamt eller fysiskt ogenomförbart att bygga ytterligare fastighetsnät med eventuella andra anläggningar för att ledningarna ska kunna användas på avsett sätt.

En skyldighet som gäller gemensamt utnyttjande av ledningar föregås av en skäligen offentlig samråd då samtliga berörda parter ges tillfälle att yttra sig. Bestämmelsen ska därför inordnas i LEK på så sätt att den omfattas av reglerna om förfaranden för samråd enligt 8 kap. LEK.

Regeringen anför att en skyldighet enligt den föreslagna paragrafen kan komma att påverka rätten att sända genom tråd enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Regeringen hänvisar till att den grundlagsfästa rätten att sända i tråd får begränsas genom föreskrifter i lag om det är fråga om en skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar när det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar (3 kap. 1 § andra stycket 2 YGL). Vidare får begränsningar av yttrandefriheten enligt 2 kap. 21 § regeringsformen göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Av samma lagrum följer att begränsningen aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Den nu föreslagna paragrafen har ett konkurrensfrämjande syfte, vilket enligt regeringen är ett godtagbart ändamål i ett demokratiskt samhälle. Den kan inte sägas vara mer långtgående än vad som krävs för att uppnå syftet. En tillämpning av bestämmelsen skulle inte hota den fria åsiktsbildningen. Något hinder mot att införa bestämmelsen finns därmed inte, anför regeringen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2011.

Propositionen har hänvisats till trafikutskottet. Beslut av riksdagen är att vänta under våren.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt ställningstagande i fråga om de rättsliga förutsättningarna att öka konkurrensen mellan olika innehållsleverantörer i kabel-tv-näten, dvs. att det inte finns någon möjlighet att införa lagstiftning på området utöver de regler som redan finns i lagen om elektronisk kommunikation, som anvisar tillvägagångssätt för en eventuell förhandsreglering av Post- och telestyrelsen. Utskottet noterar i sammanhanget att regeringen i propositionen Bättre elektroniska kommunikationer föreslår att det ska bli möjligt att besluta om att en operatör ska kunna förpliktas att mot marknadsmässig ersättning tillhandahålla en annan operatör gemensamt utnyttjande av ledningar i ett allmänt kommunikationsnät. Även om det är svårt att i nuläget överblicka effekterna för konsumenterna av det framlagda för-

slaget skulle det på sikt kunna komma att innebära en ökad konkurrens mellan operatörer och även en ökad valfrihet för konsumenterna. Riksdagen väntas ta ställning till propositionen senare i vår.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det finns anledning att bevaka hur den snabba utvecklingen när det gäller olika plattformar för tv påverkar konkurrensen och de enskilda hushållens valfrihet. Utskottet utgår från att regeringen delar utskottets uppfattning i denna del och finner därför inte anledning att göra något tillkännagivande med anledning av detta.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2010/11:K374 (KD).

Tv-reklam för alkohol

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om förbud mot alkoholreklam i tv.

Motion

I motion 2010/11:K387 begär Kent Härstedt (S) ett tillkännagivande om förbud mot alkoholreklam i tv. Motionären anför att trots att alkoholreklamen är förbjuden i svenska markbundna kanaler nås vi av reklam för alkoholdrycker genom satellitsändningar. Regeringen bör, enligt motionären, i de internationella forum där reklamfrågorna hanteras verka för att alkoholreklam i tv avvecklas och att de avtal som förhandlas fram vid övergång till digitala sändningar klargör att alkoholreklam inte får förekomma. Regeringen bör inom EU också driva frågan att varje medlemsland ska få avgöra om det vill förbjuda alkoholreklam med hänsyn till folkhälsan.

Gällande ordning

AV-direktivet

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/65/EG av den 11 december 2007 reviderades det s.k. tv-direktivet. Direktivets namn ändrades så att beteckningen numera är direktivet om audiovisuella medietjänster (AV-direktivet).

Syftet med AV-direktivet är att förenkla och modernisera tv-direktivets regler för att uppnå förbättrade villkor för den europeiska audiovisuella sektorn. För att skapa mer konkurrensneutrala förutsättningar för alla tjänsteleverantörer utökades direktivets tillämpningsområde så att det inkluderar sådana audiovisuella medietjänster som tillhandahålls på den enskildes begäran, s.k. beställtjänster.

Ett antal basregler infördes för alla audiovisuella medietjänster. Det nya AV-direktivet innehöll därutöver mer detaljerade innehållsregler för traditionella tv-tjänster. Även reglerna i det nya direktivet är minimiregler, vilket innebär att varje medlemsland, utöver direktivet, kan ha strängare

regler eller mer detaljerad lagstiftning. Sverige har därigenom kunnat behålla förbudet mot alkoholreklam i tv-program som sänds från Sverige. Sverige kan även hävda förbudet mot programföretag etablerade i andra EU-länder som huvudsakligen riktar sina sändningar mot Sverige. AV-direktivet anger ett förfarande enligt vilka de berörda medlemsstaterna ska samarbeta och försöka få programföretaget att på frivillig väg följa mottagarstatens regler. Om detta inte ger resultat, kan mottagarstaten få vidta vissa åtgärder. Dessa åtgärder får dock endast vidtas om programföretaget i fråga har etablerat sig i det andra landet i syfte att kringgå de strängare bestämmelser som skulle ha gällt om det hade varit etablerat i Sverige. Åtgärderna får endast vidtas under förutsättning att kommissionen har godkänt de planerade åtgärderna och fastställt att de är förenliga med unionsrätten.

AV-direktivet har genomförts i svensk rätt genom att en ny radio- och tv-lag (2010:696) trädde i kraft den 1 augusti 2010 (prop. 2009/10:115, bet. 2009/10:KU25, rskr. 2009/10:331).

Svenska bestämmelser om reklam

Enligt 1 kap. 12 § YGL kan föreskrifter med bl.a. förbud mot kommersiell reklam i radioprogram meddelas. I första stycket anges att vad som sägs i tryckfrihetsförordningen om att föreskrifter får meddelas i lag om vissa kommersiella annonser också gäller i fråga om ljudradio- och tv-program och tekniska upptagningar. Det handlar om marknadsföring av alkoholdrycker och tobaksvaror, om s.k. indirekt tobaksreklam och om förbud mot kommersiella annonser som har meddelats till skydd för hälsa eller miljö enligt förpliktelser som följer av unionsrätten (1 kap. 9 § 1–4 TF).

Bestämmelser om reklam i marksänd tv inom Sverige finns i radio- och tv-lagen (2010:696). I fråga om reklam för alkoholdrycker finns förbud i radio- och tv-lagen mot att låta program sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av sådana drycker (7 kap. 2 §). I övrigt hänvisar radio- och tv-lagen i fråga om alkoholreklam till 7 kap. 3 § alkohollagen (2010:1622). Enligt denna bestämmelse får kommersiella annonser i ljudradioprogram, tv-program eller beställ-tv inte användas vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter. Detta gäller även för sådana tv-sändningar över satellit som omfattas av radio- och tv-lagen.

Rätten att sända tv- och ljudradioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § YGL regleras genom en lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. I 4 kap. radio- och tv-lagen finns föreskrifter om sändningstillstånd för tv-sändningar. Ett sändningstillstånd för tv får förenas med vissa villkor, bl.a. förbud mot att sända reklam eller andra annonser (4 kap. 10 §).

Tidigare ställningstaganden

Utskottet har senast i samband med behandlingen av regeringens proposition 2009/10:115 En ny radio- och tv-lag behandlat motioner av likalydande innebörd som den aktuella motionen (bet. 2009/10:KU25). I sitt ställningstagande anförde utskottet att Sverige har varit pådrivande inom EU i fråga om att de svenska förbuden mot bl.a. reklam för alkohol skulle kunna tillämpas inom EU. Utskottet utgick från att regeringen även i fortsättningen i olika internationella sammanhang kommer att verka för de principer som bär upp de svenska reglerna om alkoholreklam och fann inte anledning att göra något tillkännagivande med anledning av motionerna.

Dessförinnan behandlade utskottet en motion av likalydande innebörd under våren 2009 (bet. 2008/09:KU18). Utskottet anförde även då att det utgick från att regeringen även i fortsättningen kommer att verka för dessa principer och fann inte anledning att göra något tillkännagivande med anledning av motionen.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av att Sverige varit pådrivande inom EU i fråga om de svenska förbuden mot alkoholreklam utgår utskottet från att regeringen i alla sammanhang där det är möjligt verkar för de principer som ligger bakom de svenska reglerna om alkoholreklam. Utskottet finner därför inte anledning att göra något tillkännagivande med anledningen av motion 2010/11:K387 (S).

Exponering av barn i medier

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om att ge barn ett ökat skydd mot exponering i medier.

Motion

I motion 2010/11:K383 begär Krister Örnfjäder m.fl. (S) ett tillkännagivande om att ge minderåriga ökat skydd mot medial exponering. Motionärerna anför att barn och ungdomar exponeras alltmer i olika medier, t.ex. i s.k. realityserier. Motionärerna hänvisar till FN:s barnkonvention och anför bl.a. att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Utgivarnas ansvar brister, anför motionärerna, när man låter barn och ungdomar exponeras så att den personliga integriteten kränks. Minderåriga är särskilt värnlösa i dessa sammanhang eftersom de sällan själva har förmåga att bedöma konsekvenserna av sin medverkan. I mediernas etiska regler nämns inte att minderåriga ska ha rätt till ett starkare skydd än vuxna. Motionärerna anför att det är av stor vikt att medi-

erna har stor frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, men med denna frihet följer ett stort ansvar att skydda enskilda barn och unga mot oförskyllt lidande genom publicitet. Enligt motionärerna behövs det ett regelverk som ger ett tydligare skydd för barn och unga mot medial exponering.

FN:s barnkonvention

Barnets rätt till yttrandefrihet regleras i artikel 13 i FN:s barnkonvention om barnets rättigheter från 1989. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer. Utövandet av denna rätt får underkastas vissa inskränkningar, men endast sådana som är föreskrivna i lag.

Enligt artikel 16 får inget barn utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende. Barnet har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

Artikel 17 tar upp massmediernas roll och innebär att konventionsstaterna ska säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella och internationella källor, särskilt sådant som syftar till att främja dess sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa. Konventionsstaterna ska för detta ändamål uppmuntra utvecklingen av lämpliga riktlinjer för att skydda barnet mot information och material som är till skada för barnets välfärd med beaktande av barnets rätt till yttrandefrihet (jfr artikel 13) och föräldrarnas ansvar (jfr artikel 18).

Enligt artikel 18 har vårdnadshavarna huvudansvaret för barnets uppfost-
ran och utveckling. Konventionsstaterna ska ge lämpligt bistånd till föräld-
rar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfost-
ran.

Tidigare ställningstagande

Under våren 2009 behandlade utskottet en motion om exponering av barn i medier (bet. 2008/09:KU18). Utskottet sympatiserade med motionären om att barn ska skyddas mot skadlig exponering i medier men var inte berett att göra några ytterligare inskränkningar av yttrandefriheten och avstyrkte motionen.

Utskottet behandlade även en motion om att skydda barn från otillbörlig exponering i medier i förenklad ordning under hösten 2009 (bet. 2009/10: KU14). Utskottet vidhöll sin bedömning och fann inte skäl att ta upp motionsyrkandet till närmare behandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet sympatiserar med motionärerna om att barn bör skyddas mot skadlig exponering i medierna. Utskottet anser dock att en lösning på problemet snarare bör sökas på annat håll, t.ex. genom etiska riktlinjer, än genom ytterligare inskränkningar av yttrandefriheten. Motion 2010/11:K383 (S) avstyrks.

Värna yttrandefriheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om att hot mot yttrandefriheten genom bokbål måste bemötas.

Motion

I motion 2010/11:K239 begär Carina Hägg (S) ett tillkännagivande om hot mot yttrandefriheten genom bokbål. Motionären anför att hot om bokbål återkommer med jämna mellanrum i olika sammanhang. I Sverige har predikanten Holger Nilsson uppmanat Vetlandas invånare att bränna Jonas Gardells böcker. Motionären anför att hot mot grundläggande värden måste bemötas var de än uppträder och framför allt av ansvariga politiker.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen är det inte tillåtet för en myndighet eller ett annat allmänt organ att på grund av en skrifts innehåll, genom åtgärd som icke äger stöd i denna förordning, hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten.

Utskottets ställningstagande

Det är inte tillåtet för myndigheter eller andra allmänna organ att på grund av en skrifts innehåll förhindra en skrifts spridning bland allmänheten. Vad enskilda väljer att göra med böcker de har i sin ägo är inte en fråga för lagstiftaren att ta ställning till. Motion 2010/11:K239 (S) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Information om meddelarskydd, punkt 1 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:K251 yrkande 2 och 2010/11:K277 yrkande 2.

Ställningstagande

Trots att meddelarfriheten gäller fullt ut i offentliga verksamheter förekommer försök att sätta munkavle på arbetstagare. Det finns exempel på arbetsgivare inom den offentliga sektorn som förbjudit sina arbetstagare att tala med medier och som har som rutin att arbetstagare ska rapportera mediekontakter till sin chef. Det har också uppdagats att det finns arbetsgivare inom den offentliga sektorn som inte är medvetna om förbudet mot att eftersöka källor.

För att undvika att anställda låter sig tystas i strid mot lagen bör kraven på offentliga arbetsgivare att informera samtliga anställda om meddelarfriheten skärpas. Skyldigheten bör även utvidgas till att gälla för privata utförare av skattefinansierad verksamhet så snart en lagstiftning om meddelarfrihet i dessa verksamheter införts. Regeringen bör, enligt min mening, återkomma med förslag på föreskrifter om obligatorisk information om meddelarfriheten och efterforskningsförbudet.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Meddelarskydd i offentligfinansierad privat verksamhet, punkt 2 (S, MP, V)

av Peter Eriksson (MP), Sven-Erik Österberg (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Hans Ekström (S), Mia Sydow Mölleby (V) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:K211, 2010/11:K247, 2010/11:K251 yrkande 1, 2010/11:K277 yrkande 1, 2010/11:K304, 2010/11:K337 yrkande 1, 2010/11:K384, 2010/11:K388 i denna del och 2010/11:So237 yrkande 4.

Ställningstagande

Det har blivit allt vanligare att tidigare offentlig verksamhet övergår i privat regi. När detta sker försämras den formella yttrandefriheten kraftigt. För anställda inom offentlig verksamhet som läggs över i privata entreprenader finns inget meddelarskydd trots att det rör sig om offentligt finansierad verksamhet. Frågan har utretts tidigare, och den har visat sig svår att lösa. Trots detta är det enligt vår mening inte acceptabelt att skyddet på detta sätt uteblir beroende på i vilken form det allmänna väljer att bedriva verksamheter. En lag om skydd för meddelarfrihet i offentligfinansierad verksamhet i privat regi ska bygga på principen att denna så långt som möjligt ska vara densamma som för offentliganställda. Frågan har aktualiserats i Yttrandefrihetskommitténs arbete, men på grund av tidsförhållandena är det inte längre troligt att kommittén kommer att hinna utreda den.

Vi anser därför att riksdagen bör ge regeringen till känna att regeringen i lämpligt sammanhang bör utreda frågan att utöka skyddet till att omfatta även anställda i offentligfinansierad privat verksamhet.

3. Hets mot folkgrupp, punkt 7 (S, MP, V)

av Peter Eriksson (MP), Sven-Erik Österberg (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Hans Ekström (S), Mia Sydow Mölleby (V) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ju401 yrkande 2.

Ställningstagande

Grundlagsbestämmelsen om hets mot folkgrupp omfattar inte hets mot personer med könsöverskridande identitet, s.k. transpersoner. Det är enligt vår mening inte acceptabelt att inte transpersoner omfattas av samhällets skydd i lag på samma sätt som homosexuella skyddas sedan 2003. Frågan har tidigare ansetts kunna komma att aktualiseras i Yttrandefrihetskommitténs pågående arbete. Enligt vår mening är det dock inte längre troligt att frågan verkligen kommer att följas upp i kommitténs arbete.

Vi anser att även transpersoner bör inkluderas i hetslagstiftningen genom att 7 kap. 4 § 11 tryckfrihetsförordningen respektive 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen utvidgas till att även omfatta hets med anspelning på könsöverskridande identitet eller uttryck.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Rätt att välja tv-utbud, punkt 8 (S, V)

av Sven-Erik Österberg (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Hans Ekström (S), Mia Sydow Mölleby (V) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:K374.

Ställningstagande

Den enskilda konsumenten har i praktiken väldigt lite inflytande över kabel-tv-utbudet eftersom utbudet är beroende av hur man bor. Särskilt i flerfamiljshus är hyresgäster och bostadsrättsinnehavare bundna till kollektiva lösningar. Enligt vår mening är det önskvärt med större valfrihet för den enskilda abonnenten.

Regeringens förslag i propositionen Bättre elektroniska kommunikationer om gemensamt utnyttjande av ledningar kan möjligen på sikt innebära en utökad valfrihet för konsumenterna. Förslaget innebär dock att många förutsättningar måste vara uppfyllda innan en operatör kan bli skyldig att dela en ledning med en annan operatör. Vi anser att det i dagsläget är mycket svårt att förutse effekterna för konsumenterna av den föreslagna bestämmelsen. Vi delar inte heller majoritetens bedömning att det i dag inte finns några rättsliga förutsättningar för ökad konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-tv-nät. Vi anser att det borde utredas vidare om inte dessa t.ex. skulle kunna öppnas för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer genom någon form av skyldighet till samtrafik så att abonnenterna får ökade möjligheter att själva välja sitt tv-utbud.

Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:K211 av Christina Oskarsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad meddelarskydd för privatanställda.

2010/11:K239 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hot mot yttrandefriheten genom bokbål.

2010/11:K247 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett efterforskningsförbud i yttrandefrihetsgrundlagen för att skydda anställda i verksamheter som finansieras med offentliga medel.

2010/11:K251 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till en lagändring som innebär att alla som arbetar hos utförare av offentligt finansierad vård ska ha en grundlagsfäst rätt till meddelarfrihet och meddelarskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om information till alla som arbetar inom vård och omsorg om meddelarfrihet och meddelarskydd.

2010/11:K277 av Lars Ohly m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att återkomma med lagförslag som garanterar alla arbetstagare hos utförare av offentligt finansierad verksamhet meddelarfrihet och meddelarskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på föreskrifter om obligatorisk information om meddelarfriheten inklusive efterforskningsförbudet.

2010/11:K304 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utökad meddelarskydd.

2010/11:K316 av Susanne Eberstein (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undantag från meddelarfriheten.

2010/11:K337 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att meddelarskyddet ska garanteras också i skattefinansierad verksamhet som sköts av privata aktörer, genom att utöka efterforskningsförbudet till att också omfatta dessa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att meddelarskyddet ska garanteras också i det privata näringslivet, genom att utöka efterforskningsförbudet till att också omfatta det privata näringslivet.

2010/11:K351 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om offentlighetsprincipen.

2010/11:K374 av Caroline Szyber (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en förstärkt valfrihet när det gäller konsumentens möjlighet att välja tv-utbud som alternativ till "kollektivanslutning" till kabelnät.

2010/11:K376 av Otto von Arnold (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av meddelarskyddet vid förundersökning och vid ingripanden.

2010/11:K383 av Krister Örnfjäder m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge minderåriga ökat skydd mot medial exponering.

2010/11:K384 av Agneta Gille m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka meddelarskyddet för privatanställda genom att utvidga efterforskningsförbudet så att det gäller även dessa.

2010/11:K387 av Kent Härstedt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om alkoholreklamförbud.

2010/11:K388 av Caroline Helmersson Olsson och Christina Zedell (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka meddelarskyddet inom skattefinansierade privata företag.

2010/11:Ju401 av Marianne Berg m.fl. (V):

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag till lagändring som innebär att könsidentitet ska inkluderas i 7 kap. 4 § elfte stycket tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp.

2010/11:So237 av Hans Hoff (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att meddelarfriheten ska omfatta dem som är anställda i offentligt finansierad privat vård och omsorg.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka meddelarskyddet genom att med upp till ett års fängelse strafflägga den som vidtar repressalier mot den som använt sin meddelarfrihet.